

Γιώργος Λίλλης*

Εξέγερση ίσον αυτογνωσία

Εξέγερση. Λέξη βαρύγδουπη, παρ' όλα αυτά σημαντική ως έννοια, μιας και εμπεριέχει στον πυρήνα της την ανατροπή. Το ερώτημα όμως που τίθεται σήμερα είναι ο λόγος που εξεγείρεται κάποιος. Στην εποχή μας είναι δύσκολο να προσδιορίσεις τη βαθύτερη αιτία της εξέγερσής σου. Εκεί που βάλλεσαι εναντίον μιας κοινωνικής αδικίας για παράδειγμα, το σκηνικό αλλάζει από την μια μέρα στην άλλη και βρίσκεσαι εκτεθειμένος, πριν συνειδητοποιήσεις εις βάθος το εύρος της αδικίας που σου προκάλεσε την εκάστοτε αντίδραση. Οι μέρες που διανύουμε μοιάζουν με χαμαιλέοντα. Καμουφλάρονται μέσα στο σκηνικό που αναπαράγουν για να μην μπορεί ο κάθε υποψιασμένος να αντιδράσει. Ένα πολύπλοκο σύστημα, εναλλασσόμενο, όπου τείχη ανυψώνονται και πέφτουν από την μια στιγμή στην άλλη, μόδες και πρότυπα καταρρέουν εν ριπή οφθαλμού, αφήνοντάς μας αμήχανους μέσα σε μια χαώδη υπερπληροφόρηση, η οποία συσκοτίζει παρά ξεδιαλύνει.

Τι οφείλει λοιπόν ο καλλιτέχνης να πράξει σε μια τόσο ασταθή περίσταση; Κατά τη ταπεινή μου άποψη να εξεγερθεί εναντίον του εαυτού του. Όσο και οξύμωρο να ακούγεται, ίσως είναι ο μοναδικός τρόπος να αντισταθεί με ουσιαστικό τρόπο στο να μην παίρνει τόσο στα σοβαρά τον εαυτό του. Είναι εύκολο να χτίσεις μια εικόνα πρότυπο και να φυλακιστείς μέσα της. Η σιγουριά και η ασφάλεια που προσφέρει μια τέτοια εικόνα είναι και η μεγαλύτερη παγίδα που μπορεί να πέσει ο καλλιτέχνης. Του εξασφαλίζει ένα δημόσιο προφίλ, τον καθιστά ικανό να δρα σύμφωνα με τα καλλιτεχνικά όρια που ο ίδιος έχει θέσει, γεγονός που τον οδηγεί σταδιακά στο να διαχέει όλη του την ενέργεια στο να διατηρήσει αυτό το προφίλ ανέπαφο από εξωγενείς κινδύνους. Αν καλλιτέχνης σημαίνει όμως πάνω από όλα αμφισβητώ και κατά συνέπεια αναζητώ, μια τέτοιους είδους πρακτική τον οδηγεί στην επανάπαυση.

Ως καλλιτέχνης του σήμερα οφείλω λοιπόν πρώτα να αμφισβητήσω τις πρακτικές μου και να σταθώ κριτικά ως προς τις προθέσεις μου. Είναι εύκολο να γράψω ένα πολιτικό ποίημα, εύκολο να ταυτιστώ δημόσια με τους κάθε είδους επαναστάτες, το δύσκολο είναι να παραδεχτώ τις πραγματικές αιτίες που με οδηγούν σε αυτές μου τις επιλογές. Αν ο καλλιτέχνης εκφράζει την εποχή του, θα ήταν λειδορία να ψεύδεται στον εαυτό του απλώς

και μόνο για επικροτείται. Όταν εξεγείρεσαι ενάντια στον εαυτό σου, όσο και να ακούγεται άβολο, θέτεις ερωτήματα. Δεν έχει και τόσο μεγάλη σημασία αν μπορούν να απαντηθούν. Δημιουργείται ένα κλίμα γόνιμης αντιπαράθεσης με τα πάγια πιστεύω σου. Τίθεται σε ένα είδος διαθεσιμότητας για να αντικρίσεις εξ αποστάσεως το έργο σου και τον εαυτό σου μέσα από το έργο σου. Μόνο με αυτό τον τρόπο μπορείς να μιλήσεις για αυτογνωσία. Αμφισβητώντας.

«Ο άνθρωπος δεν είναι ικανός για υψηλού βαθμού», γράφει ο Έρμαν Έσσε στο *Λύκο της Στέπας*, συνεχίζοντας: «βλέπει τον εαυτό του και τον κόσμο μέσα από τα παραμορφωμένα πρίσματα της αυταπάτης και της υπεραπλούστευσης. Γιατί φαίνεται πως υπάρχει μια έμφυτη και επιτακτική ανάγκη σε όλους τους ανθρώπους να θεωρούν τον εαυτό τους σαν μια βασική μονάδα». Το χρέος του καλλιτέχνη είναι να έρθει σε αντιπαράθεση με τις αυταπάτες του. Η εξέγερση επί του ατομικού όταν επιτευχθεί, μπορεί να τον οδηγήσει στο να δράσει και επί του συλλογικού. Να γίνει μεταφορέας του κλίματος της κοινωνίας που ζει. Να μιλήσει αληθινά για όσα συμβαίνουν γύρω του.

* Ποιητής, πεζογράφος, κριτικός, δοκιμιογράφος, μεταφραστής